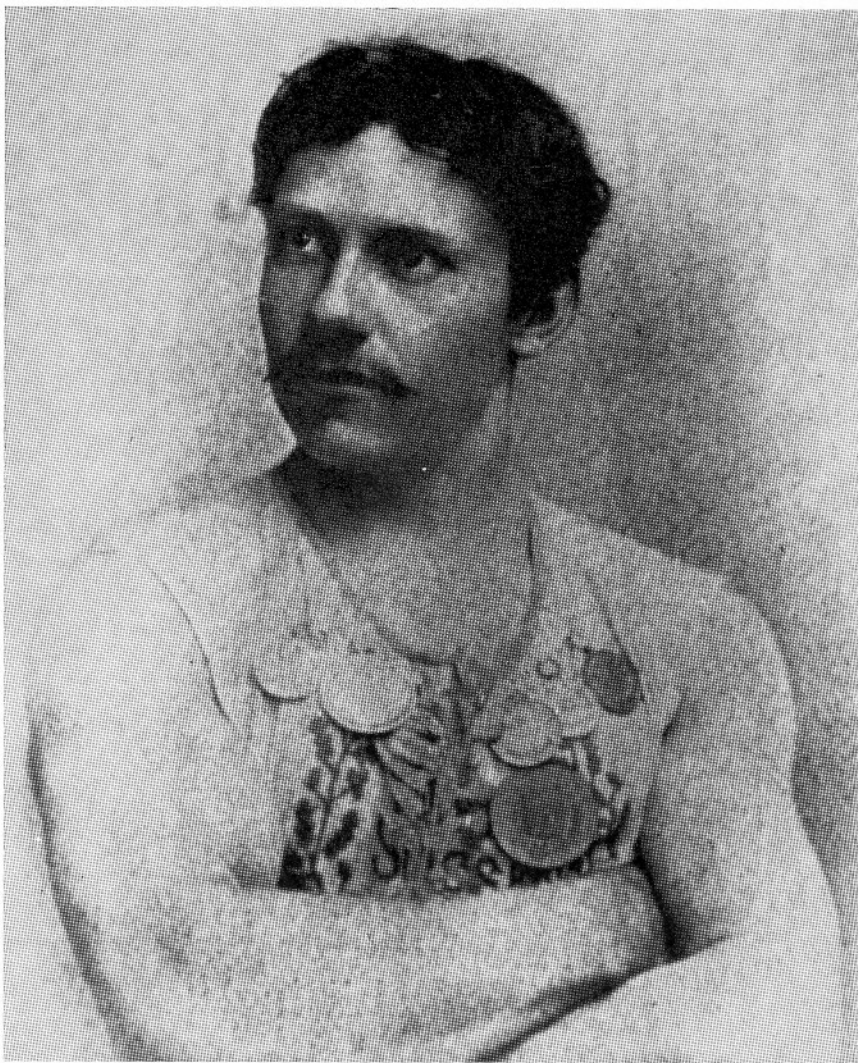

Een oud-wereldkampioen gymnastiekleraar op Rolduc

In de jaren rond de eeuwwisseling leefde in Zuid-Limburg een 'merkwaardige figuur' die in zijn schaarse vrije tijd aan sport deed. In die tijd werkte men van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Vrije tijd had men nauwelijks en wie deze vrije tijd dan ook nog gebruikte om zich uit te sloven, maakte op zijn minst een eigenaardige indruk op zijn naaste omgeving. Zo iemand moest of niet goed snik zijn, of zijn tijd ver vooruit. Die merkwaardige persoonlijkheid was Johannes Hubertus Stessen, geboren op 14 februari 1861 te Gulpen, die als actieve sportbeoefenaar, gymnastiekleraar en natuurvriend een onuitwisbare rol heeft gespeeld in de sociale emancipatie van Zuid-Limburg.

Hubert Stessen viel in zijn jonge jaren in Gulpen op, omdat hij een der eersten was, die aan sport deed. Dit was en bleef overigens lange tijd een hobby voor de schaarse uren die er aan vrije tijd overschoten.

Na zijn schooltijd ging hij werken bij boekdrukkerij Alberts in Gulpen, waar hij tot boekbinder werd opgeleid. Gelegenheid tot studeren was er niet, want de centen die Hubert Stessen verdiende, konden

thuis goed gebruikt worden, vooral toen zijn vader ziekelijk werd en op betrekkelijk jonge leeftijd niet meer tot werken in staat was. Vader Stessen woonde aanvankelijk 'Aan gen Veld', waar Hubert geboren werd, en bouwde later een dubbel huis aan de Kiebeukel, waar het gezin lange tijd woonde. De familie Stessen schijnt oorspronkelijk afkomstig te zijn uit Duitsland, vestigde zich in 1774 in Schinnen en kwam in de loop van de negentiende eeuw naar Gulpen. Hubert Stessen stond in het dorp bekend als 'n stille teruggetrokken jongen, enigszins in zichzelf gekeerd, maar tevens, naar later zou blijken, als een jongeman met een onverzettelijke wilskracht, die iets van het leven wilde maken.

Bezemstok

Door toevallige omstandigheden kwam Hubert Stessen in contact met de sport. Op zijn werk ontmoette hij een neef van zijn patroon, Alfons Nederveen, die enige jaren in Brussel in de leer was geweest en daar lid van een gymnastiekvereniging was geworden. Toen hij in Gulpen terug was, had deze ervaring hem tot een enthousiast pleitbezorger voor de gymnastiek gemaakt. Hij wist enigen van zijn oud-schoolmakers te overreden ook in Gulpen een dergelijke vereniging op te richten. Dit moet

waarschijnlijk geweest zijn rond 1879, toen Stessen ongeveer 18 jaar was. Als oefenlokaal gebruikte men een oude bouwvallige schuur, waarvan de muren en het dak zo slecht waren, dat bij dooi en regenweer het water door de openingen naar binnen stroomde en men alleen over een noodbruggetje de toestellen kon bereiken. Deze 'toestellen' waren van de meest primitieve aard: twee houten, met lissen aan een balk bevestigd, waren de ringen; een heuse bezemstok op twee houten palen moest de rekstok voorstellen. Maar deze primitieve accommodatie deed aan 't enthousiasme geen afbreuk. Ook werd aan gewichtheffen gedaan; enige afgekeurde gewichten van 10 en 20 kg. had men voor een paar stuivers kunnen bemachtigen.

Deze sportbeoefening kreeg voor Hubert Stessen nog een extra prikkel, toen hij in 1881 in dienst werd opgeroepen. Temidden van de lotelingen viel de gespierde atleet al spoedig op en in deze jaren zette hij zijn gymnastische oefeningen voort om zich daarin verder te bekwaamen. Stessen kwam in die tijd tot de ontdekking, dat hij op sportgebied kon uitblinken, dat daarin zijn ambitie en toekomst lag. Dit gaf hem de moed vele uren aan intensieve training te besteden, die zijn mak-

kers in gezelligheid doorbrachten. Toen hij dan ook als milicien afzwaaide, keerde hij bij de Gulpener Turnclub terug als een volleerd sportman, die zijn vereniging naar buiten kon presenteren.

Wereldkampioen

Niet lang daarna besloot dan ook de Turnclub het eens te wagen, zich in het openbaar in een wedstrijd met anderen te meten. Op 28 juni 1885 nam ze deel aan het 'Gauturnerfest' in Aken en tot grote verrassing van de buitenstaanders en niet in het minst van hemzelf kwam Hubert Stessen thuis met een eerste prijs in springoefeningen, touwklimmen en gewichtheffen. Dit was zeker een mooi en bemoedigend begin. Daarna was er haast geen wedstrijd, nationaal of internationaal, op turngebied, of Stessen en zijn kameraden van de Gulpener Turnclub waren erbij en behaalden er de mooiste prijzen. Steeds ging het crescendo, zowel in België, in Duitsland als in eigen land en nog altijd wist Stessen zich aan de kop te handhaven. Daarom maakte hij het stoute voornemen om met de allergrootsten in het strijdperk te treden op de Wereldtentoonstelling in Parijs in 1889, waar de wereldkampioenschappen turnen werden gehouden. Duitse kranten, die van zijn voornemen op de hoogte waren,

schreven laatdunkend, dat hij wel moest bedenken, dat de wedstrijd in Parijs iets anders zou zijn dan wat hij tot dan toe gewoon was. Niemand, die dit beter begreep dan Stessen zelf, maar hij ging er niet naar toe in de veilige zekerheid prijzen in winnen, maar in het besef, dat hij daar alleen kon leren hoe hij zijn prestaties nog kon verbeteren. Tot zijn eigen verrassing oververde hij te Vincennes de eerste prijs in de hoogste categorie van de afdeling rekstokoefeningen.

De onbekende Limburger was tot het allerhoogste niveau doorgedrongen en had op de internationale jury grote indruk gemaakt, zodat de voorzitter hem na afloop feliciteerde met de souplesse en de correcte afwerking van zijn veeleisende oefeningen. De roep van zijn eclatante zege verbreidde zich bliksemsnel. In eigen dorp werd hij als kampioen gevierd. Koning Willem II stuurde een felicitatietelegram. De Gulpener Scherm- en Turnclub kreeg een magische klank en won in één slag het vertrouwen, ook van degenen, die vroeger deze 'vreemde' bezigheid wat sceptisch hadden beoordeeld. De 28-jarige Stessen zag eindelijk zijn moeite beloond: de zwijgzame man had met volharding en ijzeren wil zijn doel bereikt.

Carrière

Stessen wilde via de sport maatschappelijke carrière maken om op die manier bevrijd te zijn van de dagelijkse zorgen, die hij thuis zo goed gekend had. Inmiddels vroegen ook de verplichtingen ten opzichte van zijn gezin de volle aandacht. In 1894 was hij getrouwd met Anna Maria Hubertina Straeten, uit welk huwelijk vier kinderen werden geboren. De gevierde koning der turners zag een mogelijkheid om via zijn sportsuccessen een betrekking bij het middelbaar onderwijs te verwerven.

In 1901 werd hij gymnastiekleraar te Rolduc, waar het vak gymnastiekonderwijs een volwaardige plaats had gekregen in het lesrooster. Het is in deze tijd, dat een veranderde houding groeit ten opzichte van de sport, die een democratiseringsproces doormaakte en openstond voor alle groepen van de bevolking.

Op Rolduc kreeg zijn natuurliefde een duidelijke richting, doordat hij zich hier meer ging specialiseren in de kennis van planten en bloemen die in zijn geboortestreek werden aangetroffen. Met name werd Stessen een ervaren kenner van de zeldzame soorten orchideeën, die rond Gulpen voorkwamen. Ook maakte

hij studie van geneeskrachtige planten en kruiden en wist oude recepten op te sporen voor de bereiding hiervan, o.a. ter bestrijding van migraine. Als botanicus stond Stessen al vroeg in regelmatig contact met dr. Auguste De Wever uit Nuth, die op dit terrein internationale bekendheid genoot.

Omdat Stessen op Rolduc aanvankelijk particuliere lessen gaf, zolang gymnastiek nog geen verplicht leervak was, bleef hij in Gulpen wonen, waar hij ook intensief deelnam aan het gemeenschapsleven. Als leider van de Turnclub speelde hij een vooraanstaande rol; verschillende van zijn leerlingen, o.a. Hubert Jaspers en de gebroeders Nederveen, hebben later als leiders van sportverenigingen zijn traditie voortgezet. Ook trad hij als sportinstructeur op in enkele plaatsen, o.a. te Sittard, waar de gymnastiekvereniging Swentibold momenteel een kleinzoon van hem als bestuurslid heeft. Tijdgenoten weten zich nog goed te herinneren, welke indruk de wereldkampioen op de jeugd maakte; zijn afgemeten commando's op het oefenterrein prikkelden de jonge leden tot prestaties, waarvoor heel het dorp bewondering had. Eén dag in het jaar trad de gymnastiekclub naar buiten op, namelijk bij het koninginnefeest. Dan gaf Stessen een staaltje van het kun-

nen weg van zijn club, welke oefeningen ademloos werden gevolgd. Het slot van de voorstelling was, dat Stessen onder de tonen van de harmonie een oranjevlag plantte in de opgestelde mast ter afsluiting van de demonstratie. Een jongetje in matrozenpak stond daarbij stram in het gelid met een blauw kussen in de hand, waarop de kampioensmedaille van Parijs lag.

Orchideeën

Via dokter De Wever werd hij geraadpleegd door hoogleraren uit Nijmegen en Utrecht, die dankbaar profiteerden van zijn kennis van de Limburgse orchideeën. Zo begeleidde hij o.m. prof. Hugo De Vries en prof. Steckman op lange wandeltochten in de omgeving van Gulpen, om in de bloeitijd orchideeën te zoeken bij de bossen van Kraapoel, Pesaken, Ingber, de Dolsberg, Wylré en Eys-Wittem. Ook stond hij in nauw contact met het Natuurhistorisch Museum in Maastricht en met zijn latere directeur dr. E. M. Kruytzer. Veel wist hij te vertellen van vlinders, die hij alle met name kende en zelf prepareerde. Hij legde een herbarium aan, dat later in de unieke verzameling van dr. De Wever werd opgenomen.

Zijn liefde voor de orchideeën ging zover, dat hij zelf achter zijn huis

een orchideeëntuin bezat, die later door de mollen is opgevreten. In 1924 nam de toen 63-jarige Stessen afscheid als leraar op Rolduc, waar hij 23 jaar lang de jeugd in lichamelijke oefening had onderwezen.

Maar nog brak de tijd van rust niet aan. In Heerlen nam hij de leiding op zich van de Oranje-Nassau Sportvereniging, die toen 125 leden telde. Hier voelde hij zich temidden van het gewone volk volledig op zijn plaats, juist voor deze mannen, die zulke zware arbeid moesten verrichten, maakte hij de sport tot een bron van levensvreugde.

Toen hij later de leiding aan zijn oud-leerling Jaspers overdroeg, stelde hij een typerend voorbeeld door zich als gewoon lid aan te sluiten, wat een grote werfkracht had voor de jeugd, aan wie hij de idealen van de gymnastieksport wilde overdragen. Dat zijn werkzaamheid op latere leeftijd door de O N Sportvereniging gewaardeerd werd, blijkt uit de feestgids, die werd uitgegeven bij gelegenheid van het 16e bondsfeest in 1937 te Heerlen.

Verdiensten

Hierin worden zijn verdiensten nog eens uitvoerig belicht en proeft men een late nagalm van de faam, die de wereldkampioen in Limburg

heeft gehad. De tijd van erkenning was aangebroken, maar voor Hubert Stessen was het ook feitelijk het moment van afscheid. In de volgende jaren trok hij zich uit de sport en het gemeenschapsleven terug en midden in de oorlog, op 25 juli 1943, is hij in Susteren overleden en in Sittard begraven.

Met tevredenheid kon Hubert Stessen op zijn leven terugzien. Dank zij zijn sportprestaties was zijn levensloop van richting veranderd. Voor zichzelf en zijn kinderen had hij een geëmancipeerde positie verworven, maar wat nog belangrijker is: voor een grote groep van de jeugd heeft hij de sportbeoefening toegankelijk gemaakt en met name het gymnastiekonderwijs een vaste plaats gegeven.

Hij was een streng leermeester, zoals hij ook streng was voor zichzelf en voor zijn kinderen, maar zijn intentie was zuiver en zijn optreden verried nimmer zijn gevoeligheid, die hij echter tevergeefs trachtte te camoufleren.

Stessen werd de animator en grondlegger van de gymnastieksport in Z-Limburg, die later in het kader van de Diocesane R K Sportbond zo'n belangrijke functie vervulde.

Jos. Ritzen

Naar 'De Nieuwe Limburger'